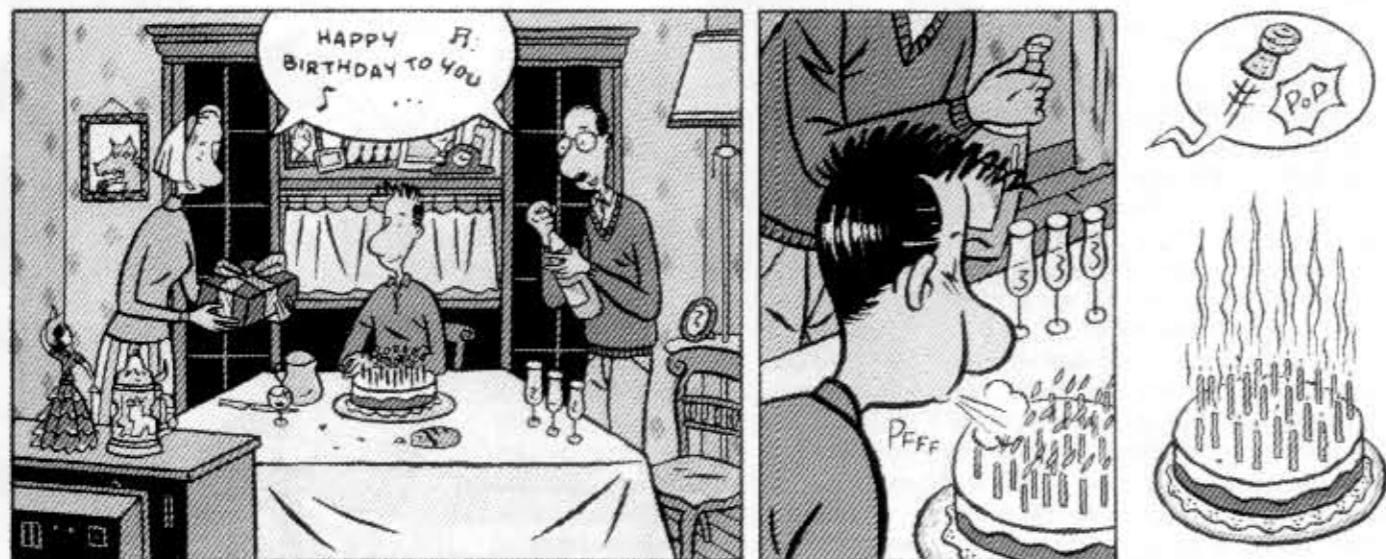

Ranskalaiset sarjakuvataiteilijat Charles Berberian ja Philippe Dupuy aloittivat yhteisen uransa 1980-luvun alussa. Toisin kuin useimmat yhteistyössä sarjakuvia tekevät, Dupuy ja Berberian todellakin jakavat jokaisen työvaiheen. Kumpikin ideoi, kirjoittaa, luonnostelee, piirtää, tussaa ja värittää. Tekstiä ja sivuja vaihdetaan ilman tarkkoja sääntöjä. Idea tuntuu uskomattomalta, mutta se toimii ja on poikunut vaikuttavan sarjakuvatuotannon, josta merkittävimmit nousevat Monsieur Jean - ja Henriette-sarjat.

Monsieur Dupuy & Monsieur Berberian

Tiivis yhteistyö kantaa hedelmää

Outi Vanamo

Monsieur Jean -albumit kertovat pariisilaisesta kirjailijasta, 30-vuotiaasta miehestä, jonka yksinäistä elämää värittävät monisyiset suhteet naisten, ystävien ja vanhempiensa kanssa. Varsinkin alkupään albumit kokoavat useita lyhyitä episodeja. Kantaviksi teemoiksi näissä sarjakuvissa nousevat aikuistumisen ja vastuunottamisen vaikeus, ystävyyden merkitys sekä menneisyyden kanssa sinuiksi tuleminen.

Albumin L'amour, la concierge (Rakkaus, portinvartija) tarinassa "Chantal" Jean käy läpi surumielisen ja nostalgisen tarinan menneen rakkauden muistoista. Loput albumin tarinoista keskittyvät enemmän kevyen humoristisiin tilanteisiin. Dupuy'n ja Berberianin sarjakuvissa aikakerrostumat vaihtelevat elegantisti nostaen esille menneisyyden tapahtumia ja rakentaen henkilöiden taustoja pala palalta. Parhaimmillaan toden, unelmien, muistojen, fantasioiden, pelkojen ja unien vuorottelu muodostaa tasapainoisen ja

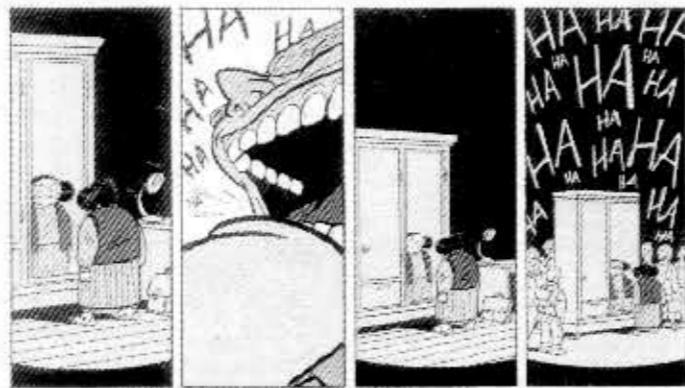
todentuntuisen tarinan.

Seuraava albumi Les nuits les plus blanches (Valvotut yöt) on sekä piirroksellisesti että tarinallisesti huomattavasti edeltäjänsä kypsempi ja hauskempi. Jean joutuu kohtaamaan niin nettomuuden kuin naistenkin aiheuttamia ongelmia. Henkilöt saavat enemmän taustaa ja väriä pääsee todelliseen loistonsa alkaen hillittömän pizzasotafantasian verenpuolisesta taivaasta aina Le voyage en Lisbonne -jakson välimerenkeltaiseen valoon. Viimeksimainittu tarina kertoo Jeanille tärkeän kirjan ja sen väliin piilotetun kirjeen katkaisemisen tragedian.

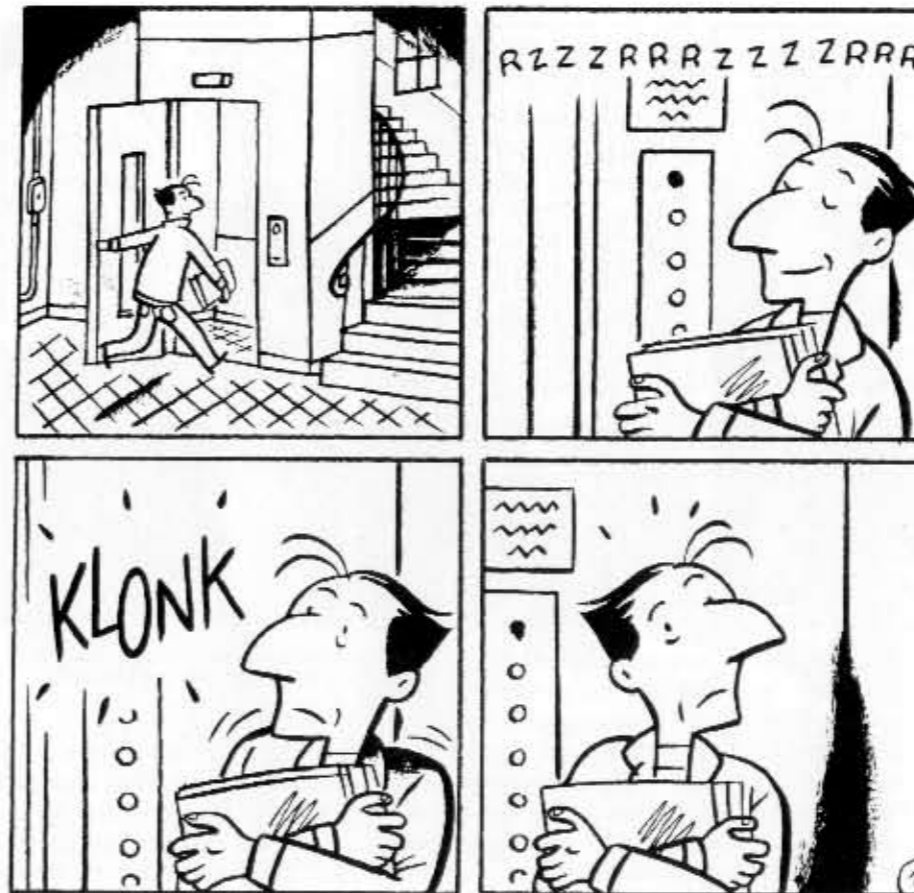
Jakso vangitsee herkäällä tavalla lapsuudesta ja vanhoista ystäväistä luopumisen vaikeuden.

Albumin Les femmes et les enfants d'abord (Naiset ja lapset

Henrietten itsetunto vs. kamala isä ja kaverit. (Le Journal d'Henriette tome 1)

ensin) tunnelma on edelleen astetta vakavampi. Jeanin itsemurhaan taipuvainen naapuri, parhaan ystävän Felixin hoitoon jäänyt poika sekä tuhoontuomittu rakkaustarina ihanan Manurevan kanssa ajavat päähenkilön perusasioiden äärelle. Tarinoiden kantavana voimana on fantasia-metafora, jossa kuningas Jean yrittää puolustaa keskiaikaista linnaansa naisotilaita vastaan. Taistelu on kuitenkin turhaa. Toden ja kuvitelman vuorottelu ruutu ruudulta tiivistyy täydellisemmilleen hetkenä, jolloin Jeanin intohimon kohde jättääkin hänet ja linnan hallitsija putoaa syvälle vankitymään. Tarinan surulliset

hetket pysyvät aisoissa mukana kulkevan anteeksiantavan ironian ja naurun voimalla. Patteettisiksi Dupuy ja Berberian eivät koskaan lankea.

Rakastamisen vaikeudesta

Vivons heureux sans en avoir l'air (Elää onnellisena näyttämättä sitä) on jo kokonainen albumi ilman jaksollisuutta. Tarina keskittyy Cathyn ja Jeanin suhteen eli rakastamisen vaikeuteen. Jeanin käytökseen turhautuneena Cathy lähtee ulkomaille töihin, mikä jättää Jeanin selviytymään yksin niin Felixistä kuin tämän pojastakin. Vanhaan tauluun liitetty romanttinen tarina tuo 1920-luvun Pariisiin Jeanin uniin ja johdattaa hänet päättämään elämästään. Jälleen kerran unet, menneisyys ja Jeania vainoavat kauhunäyt lomittuvat varsinaisiin tapahtumiin ja luovat jäljittelemättömän mystisen tunnelman. Albumi palkittiin Angoulêmen sarjakuvafestivaaleilla 1999 vuoden parhaana. Drawn & Quarterlyn englanninkielisessä versiossa sivuparit ovat vaihtaneet paikkaa, mikä ei ole paras ratkaisu aukeamien visuaalisen toimivuuden kannalta.

Viimeisin albumi La théorie des gens seuls (Teoria yksinäisistä ihmisistä) on mustavalkoinen episodikokoelma, jonka taiteilijat halusivat tehdä alta pois seuraavaa "varsinaista" Monsieur Jean -kirjaa. Se on selvästi välityö, koko-

Keskustelus lapsista Chantalin kanssa. L'amour, la concierge.

Felix hississä: paniikkia & pikahastumisia. La théorie des gens seuls.

teitä aina naisen kasvojen piilottamisesta klaustrofobisen pieniin hissikuvaruutuihin.

Jaksossa "L'école buissonnière" (Koulupinnausta) Jean joutuu naurettavaan tv-haastatteluun, josta Felix hänet pelastaa. Felixin jatkuva huono käytös antaa kuitenkin Jeanille oppitunnin valinnan vapaudesta. Tarina huipentuu Jeanin pakeneimisfantasiaan, Chagallin maalaukset mieleen tuovaan lentoon Pariisin kattojen yllä. Albumin päättää monisyinen tarina Cathyn ja Jeanin huono-onnisesta vierailusta maalle Cathyn vanhempien luokse. Tragikoomisia käänteitä saava matka päättyy kuitenkin onnellisesti – ainakin mitä Jeanin kirjoitusongelmiin tulee.

Parhaimmillaan albumin tarinat ovat herkästi käsiteltyjä, todentuntuista hetkiä elämästä. Suurten tunteiden tai huumorin osuus ei ylipainotu, ja tarinat päättyvät useimmiten onneen – tai sen mahdollisuuteen.

Moderni ilmaisu kohtaa tradition

Tekijöiden piirroksissa jopa roskakorit ovat elegantteja. Huonekalut, ympäristöt ja henkilöahmot on piirretty lämpimällä, yksinkertaistetulla tyyllillä, ihmisten tunteet on kuvattu kevein vedoin. Tekijöiden rakkaus kotikaupunkiinsa Pariisiin, sen katuhiin ja rakennuksiin on ilmeinen.

Kokonaisuus onkin mielenkiintoinen sekoitus eurooppalaista ligne clairea ja nostalgista vanhanajan kuvituksiin viittaavaa tyyliä. Taiteilijat eivät kuitenkaan ole takertuneet menneeseen. He ovat luoneet modernin mutta perinteitä kunnioittavan naturalismia ja tyyliä sekoittavan linjan.

Ottaen huomioon, että taiteilijat itse ovat tehneet vain osan väriyksistä ja varsinaisen värittäjä on vaihtunut kolmeen kertaan, albumien värimaailma on pysynyt korkealaatuisena. Vahva väripaletti tukee tarinoiden tunnelmaa erottamatto-

malla tavalla ja luo nyansseillaan jokaiselle hetkelle sopivan tunnelman.

Kehityskaari on johtamassa yhä voimakkaampaan viivailmaisuun. La théorie des gens seuls -albumin synkempien jaksojen hiljaisissa, suurissa kuvissa tunnelmia painottavat vahvat siveltimenvedot. Lopputuloksena on elävä, pehmeä ja pyöreä viiva, jossa ei ole kyse vain teknisestä taitavuudesta vaan synnynnäisestä tyylijutusta.

Tekijäparin muista sarjakuva-albumeista L'Associationin julkaisema Les héros ne meurent jamais (Sankarit eivät kuole koskaan) on kokoelma vanhempia lyhytsarjakuvia. Kokoelman tyyli on vielä persoonallista 1980-luvun eurooppalaista design-sarjakuvaa ja tarinat kevyitä huumorijuttuja.

Myös nuorille tytöille

Parhaiten tunnetun sarjakuvatuotannon toinen osa, Henriette-sarja, taas on nuoremmille tytöille suunnattu sarja pienestä tytöstä, jonka elämään ongelmia muodostavat ja ratkaisevat oma perhe, ystävät sekä suurelliset unelmat. Eräs parhaita Henriette-sarjoja on Un temps de chien (Kurjia aikoja), jossa lihavuudestaan kärsivä tyttö saa fantasia-avukseen supersankari Fatmanin. Tämä pelastaa hänet mm. ymmärtämättömältä isältä. Perusidea on tavallaan aivan sama kuin Monsieur Jean-sarjoissakin mutta juonet ovat kevyempiä ja asioiden käsittely humoristisempaa ja yksinkertaisempaa. Piirrostyylillä on samoin kuin Jeancissakin kehittynyt ajan saatossa kohti tyylikkäämpää ja persoonallisempaa toteutusta. Tyyli on yhä rennompaa, lennokkaampaa ja vahvempaa. Kuviiin on tullut enemmän ilmaa ja keveyttä sekä nautittavaa helppouden tuntua.

Yllättävää on, että edes näin ahkerasti

julkaistut sarjakuvantekijät eivät elä tuotannollaan vaan tekevät lisäksi ahkerasti kuvitustöitä. Pelkkää rahan telkoa kuvitukset eivät tietenkään ole vaan ne ovat aina olleet erottamaton osa Dupuy'n ja Berberianin tuotantoa. Parhaimpia on koottu puoliomakustanteena vuonna 1997 julkaistuun Sans titre -kokoelmaan. Cornelius-kustantamon julkaisemat carnets-kirjat ovat puolestaan vartavasten kahdesta kaupungista, New Yorkista ja Barcelonasta tehtyjen piirrosten kokoelmia.

Yhteistyö kriisissä

Mustavalkoinen Päiväkirja Albumista on sisarteos Monsieur Jean -albumille. Se aukaisee näkymän tekijöidensä elämään ja työskentelyyn. Albumi syntyi kolmannen Monsieur Jean -albumin (Les femmes et les enfants d'abord) aikana. Yhteistyö oli kriisissä eikä elämä sujunut kummaltakaan odotetulla tavalla. Päiväkirjamaisessa sarjakuvassa tekijät ovat radikaalisti jakaneet sen omiin osiinsa niin, että kumpikin on voinut tuoda esille kokonaan henkilökohtaisen näkemyksensä.

Jeanin katkoria nuoruudenmuistoja - Cathy ja rakkauden loppu. (Les femmes et les enfants d'abord)

Berberianin osuus albumista on hauskeampi, kevyempi ja enemmän Jean-tarinoita muistuttava. Hän keskittyy pääosin humoristiseen sarjakuvataiteilijan elämän tilitykseen. Yleistunnelma on kevyen itseironian, ja mukaan on mahtunut selostusta taiteellisen yhteistyön teknisestä puolesta sekä huomioita omasta ja muiden ihmisten suhteesta sarjakuvantekijän ammattiin. Katsaus lapsuuteen selittää sarjakuvien, kirjojen, lelujen ja levyjen keräilyvimmää, ja loppupuolella Berberian esittelee jakson työnsä raskaudesta ja ilosta, luomisen tuskasta ja kaiken tarkoituksesta - apunaan itse Batman.

Dupuy'n elämän täyttävät kriisit niin perhe-elämän kuin oman luovuudenkin suhteen. Hän läpi itsetutkiskeluvissa jaksoissa luovan ammatin varjopuolia: prosessin aloituksen vaikeutta, itsetuntonsa heikkoutta ja ongelmia kustantajan kanssa. Yhteistyö Berberianin kanssa ei suju kitkattomasti, ja perhekriisi painaa päälle. Dupuy'n osuus albumista nousee järkyttäväksi tarinaksi vereslihalla olevan

Painajainen ä la monsieur Jean, monsterina vihattu portinvartijarouva. Drawn & Quarterly vol. 3.

taiteilijan selvitymisestä. Mukana tarinoissa vilahtavat ystävät ja kollegat sekä itse herra Jean.

Albumi antaa ensimmäistä kertaa mahdollisuuden vertailla tekijöidensä tekniikkaa. Erityisesti Dupuy päästää itsensä tarinallisesti, piirroksellisesti ja taiton kannalta kauemmaksi Jean-tyylistä. Tyyli on kautta linjan luonnoksellisempaa ja vapaampaa ja johtaa selkeästi kohti La théorie des gens seuls -albumin toteutusta.

Päiväkirja Albumista on täynnä pieniä vihjeitä tekijöidensä tekniikoista, vaikutteista ja luovasta prosessista - osoittaen, että heidän sarjakuviansa toteutus on saumaton kokonaisuus molempia tekijöitään. Dupuy ja Berberian pystyivät lahjoillaan helposti luomaan vaikuttavat henkilökohtaiset urat. Kahden lahjakkaan taiteilijan yhteistyö näin tiiviissä ja toisiaan tukevassa muodossa onkin harvinaisuus.

Dupuy ja Berberian kykenevät luomaan täysipainoisesti sekä omaelämäkerrallista että fiktiivistä sarjakuvaa. Monsieur Jean -sarjakuvissa he ovat luoneet todellisuuden, jossa heidän oman elämänsä tapahtumat ja henkilökohtaiset ominaisuutensa sulautuvat yhteen muodostan uskottavan, eleganssilla viivalla toteutetun tarinan fiktiivisen henkilön elämästä. Kokonaisuuden tunnelma on rauhallisen onnellinen, hetkissä viipyvä, mukana psara naurua ja surua. Lopputuloksena on uskottavaa, hauskaa ja koskettavaa sarjakuvaa ihmiselämästä. ■

J'AURAI DÛ
CHERCHER PLUS
LONGTEMPS
SUR LA
PLAGE ...

SARJAKUVAT

- Petit peintre (Magic Strip, 1985)
- Graine de voyous (Fluide Glacial, 1987)
- Le journal d'Henriette 1+2 (2 osaa, Editions Audie/Fluide Glacial, 1988)
- Klondike (Milan, 1989)
- Les héros ne meurent jamais (L'Association, 1991)
- Monsieur Jean: L'amour, la concierge (Les Humanoïdes Associés, 1991)
- Le Destin d'Henriette (Les Humanoïdes Associés, 1991)
- Monsieur Jean 2: Les nuits les plus blanches (Les Humanoïdes Associés, 1992)
- Monsieur Jean 3: Les femmes et les enfants d'abord (Les Humanoïdes Associés, 1994)
- Journal d'un album (L'Association, 1994)
- Henriette 1: Une envie de trop (Les Humanoïdes Associés, 1998)
- Monsieur Jean 4: Vivons heureux sans en avoir l'air (Les Humanoïdes Associés, 1998)
- Henriette 5: Un temps de chien (Les Humanoïdes Associés, 1999)
- Monsieur Jean: La théorie des gens seuls (Les Humanoïdes Associés, collection Tohu Bohu, 2000)

KIRJAT, KUVITUKSET

- Le chat bleu (Comixland, 1990)
- Tout n'est pas rose (kirj. Anne Rosenblatt, La Sirène, 1993)
- Les Montparnos (L'Atelier Médicis, 1995)
- New York: Carnets (Cornelius, 1996)
- Sans titre (Sans Titre, 1997)
- Nectars (L'Atelier Médicis, 1997)
- 21 Vicos (Alain Beaulieu Editeur, 1998)
- Barcelone: Carnets (Cornelius, 1999)
- Kuvituksia muurinuassa New Yorkin, Detainin ja New York Timosiin.
- Le petit garçon qui n'existait pas (kirj. Anna Rozen, Cornelius 2001)

SUOMEKSI

- Päiväkirja Albumista (Journal d'un album, LIKE 1995)

ENGLANNIKSI

- French Ticklers (sisältää Henriette-jaksoja, Kitchen Sink Press)
- Drawn & Quarterly Volume 2 #4 (sisältää tarinan "Chante!" albumista Monsieur Jean, l'Amour, la Concierge)
- Drawn & Quarterly Volume 2 #6 (sisältää tarinan "Le Voyage à Lisbonne" albumista Monsieur Jean, Les Nuits les Plus Blanches)
- Drawn & Quarterly Volume 3 (sisältää albumin Vivons Heureux Sans En Avoir l'Air kokonaisuudessaan)